

Thuiswerkers en vanuit-huiswerkers zijn vaak zelfstandigen

Lian Kösters en Kasper Leufkens

In 2008 werkte 2,5 procent van de werkzame beroepsbevolking voornamelijk in de eigen woning. Bij 7,8 procent was de eigen woning de uitvalsbasis om op verschillende plaatsen te werken. De helft van deze thuis- en vanuit-huiswerkers was hoogopgeleid, een groot deel werkte als zelfstandige. Thuiswerkers waren vaak kinderverzorgende, computerprogrammeur of journalist. Vanuit-huiswerkers waren onder andere vertegenwoordiger en consultant.

1. Inleiding

Thuis werken biedt vele voordelen. Het bespaart ten eerste reistijd. Door thuis te werken is het bovendien beter mogelijk om werk en zorg voor kinderen af te stemmen. Thuis kan vaak rustiger worden gewerkt dan in een kantoor met collega's. Voor eenmansbedrijven betekent thuis werken dat geen kantoorruimte gehuurd hoeft te worden, werkgevers hoeven voor werknemers die veel onderweg zijn geen dure werkplekken te betalen. Er zitten ook nadelen aan thuis werken. De scheiding tussen werk en privé kan vervagen. De betrokkenheid bij de organisatie is mogelijk beperkt doordat de werknemer minder contact heeft met collega's. Een werkgever heeft minder controle over zijn personeel dat thuis werkt.

In dit artikel wordt ingegaan op het profiel van de personen die structureel thuis werken. De cijfers in dit artikel zijn gebaseerd op de Enquête beroepsbevolking (EBB) en hebben betrekking op personen van 15 tot 65 jaar die 12 uur of meer per week werken. In navolging van internationale richtlijnen is een persoon die structureel thuis werkzaamheden uitvoert gedefinieerd als een persoon die in hoge mate in het eigen huis werkt of op verschillende plekken werkt met de eigen woning als basis. Omdat personen die thuis werken veel verschillen van personen die vanuit huis werken, worden ze in dit artikel apart beschreven. Personen die in de eigen woning werken, worden (echte) thuiswerkers genoemd. Personen die de eigen woning als uitvalsbasis gebruiken, worden vanuit-huiswerkers genoemd.

De vraagstelling over thuis werken in de EBB is in 2008 gewijzigd (zie technische toelichting). Deze gegevens zijn hierdoor niet vergelijkbaar met de gegevens van 2007 en eerder. Het is daarom nog niet mogelijk om de ontwikkeling van het aantal mensen dat structureel thuis werkt te bekijken. Personen die incidenteel thuis werken worden overigens niet gemeten in de EBB.

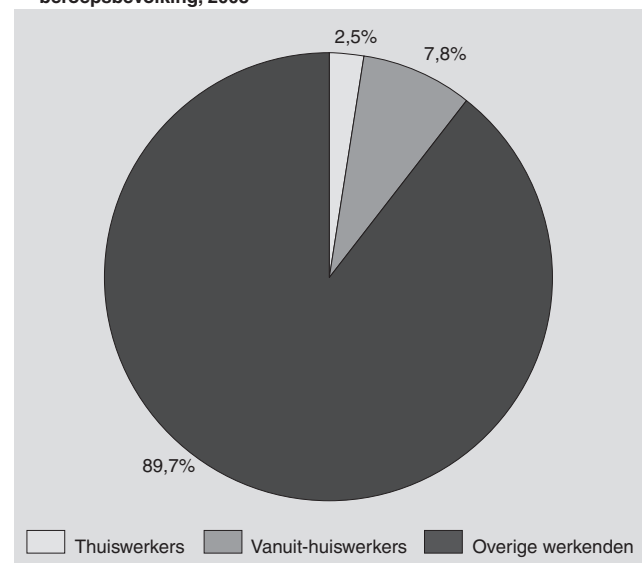
2. Thuis en vanuit huis werken

2.1 Aantallen

In 2008 bestond de werkzame beroepsbevolking in Nederland uit 7,4 miljoen personen. Hiervan werkten 765 duizend

personen structureel thuis of vanuit huis. De meesten van hen waren vanuit-huiswerkers: zij werkten op verschillende plaatsen en gebruikten de eigen woning als uitvalsbasis. Deze groep bestond uit 580 duizend personen, dit was 7,8 procent van de werkzame beroepsbevolking. Nog eens 185 duizend personen werkten in de eigen woning, 2,5 procent van alle werkenden. Zij zijn de echte thuiswerkers.

1. Aandeel thuiswerkers en vanuit-huiswerkers van de werkzame beroepsbevolking, 2008

Staat 1
Beroepen toptien thuiswerkers

	%
Kinderverzorgende	8,1
Computerprogrammeur/systeemanalist	4,2
(Grafisch) ontwerper/beeldend kunstenaar	4,0
Schoonheidsspecialist/kapper	3,5
Bedrijfsvoorzitter algemeen klein bedrijf (excl handel, horeca, landbouw)	3,4
Groothandelaar/makelaar in roerende goederen	3,1
Acquisiteurs van zakelijke diensten (geen advertenties, reclame, verzekeringen)	3,1
Journalist/redacteur	2,6
Auteur/vertaler	2,6
Detailhandelaar (geen slagerij, vis, auto's, rijwielen; klein bedrijf)	1,8

2.2 Beroepen toptien thuiswerkers

Kinderverzorgende was het meest voorkomende beroep onder thuiswerkers. Ruim 8 procent van de thuiswerkers had dit beroep. Onder hen zijn vele mensen die thuis kinderen opvangen zoals gastouders. Deze vorm van kinderopvang neemt de laatste jaren snel toe (Centraal Plan Bureau, 2008). Computerprogrammeur was met ruim 4 procent het op één na meest voorkomende beroep onder thuiswerkers. Andere beroepen in de thuiswerkers toptien

waren grafisch ontwerper, beeldend kunstenaar, schoonheidspecialist, journalist en vertaler. Dit zijn beroepen waarvoor weinig voorzieningen nodig zijn, behalve wat speelgoed of een computer.

2.3 Beroepen toptien vanuit-huiswerkers

Onder de vanuit-huiswerkers is vertegenwoordiger het meest voorkomende beroep. Zij bereiden zich vaak thuis voor op afspraken buiten de deur. Bijna 6 procent van de vanuit-huiswerkers had dit beroep. Consultant was het tweede meest voorkomende beroep. Onder de vanuit-huiswerkers kwamen daarnaast ook systeemanalisten, aannemers en bedrijfs- en schoolartsen vaak voor.

Staat 2
Beroepen toptien vanuit-huiswerkers

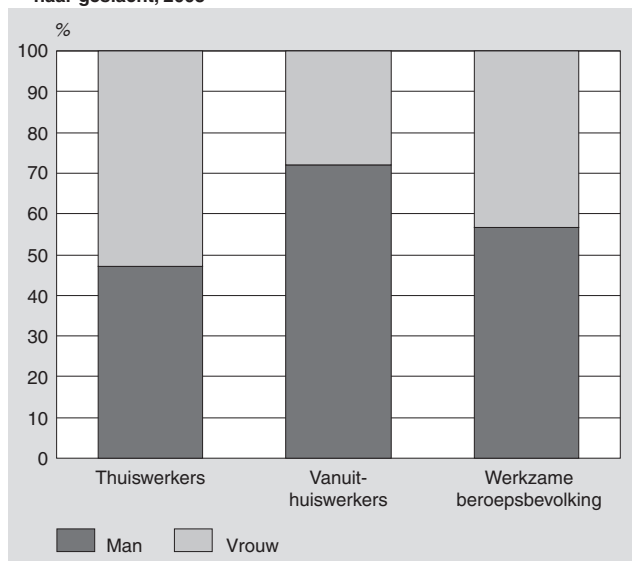
	%
Vertegenwoordiger	5,9
Bedrijfsorganisatiedeskundige (zoals consultant)	4,1
Groothandelaar/makelaar in roerende goederen	2,8
Computerprogrammeur/systeemanalist	2,8
Bedrijfschef algemene leiding klein bedrijf (excl handel, horeca, landbouw)	2,2
Projectadviseur automatisering en informatievoorziening	2,0
Aannemer timmerwerk (klein bedrijf)	1,9
Huisschilder/verfspuiter	1,4
Markt- en straatverkoper	1,3
Bedrijfs- en schoolarts	1,3

3. Persoonskenmerken

3.1 Geslacht

De sekseverdeling van thuis- en vanuit-huiswerkers verschilde sterk van die van de gehele werkzame beroepsbevolking. Onder de 185 duizend thuiswerkers waren vrouwen oververtegenwoordigd. Bijna 53 procent van de

2. Thuiswerkers, vanuit-huiswerkers en werkzame beroepsbevolking naar geslacht, 2008

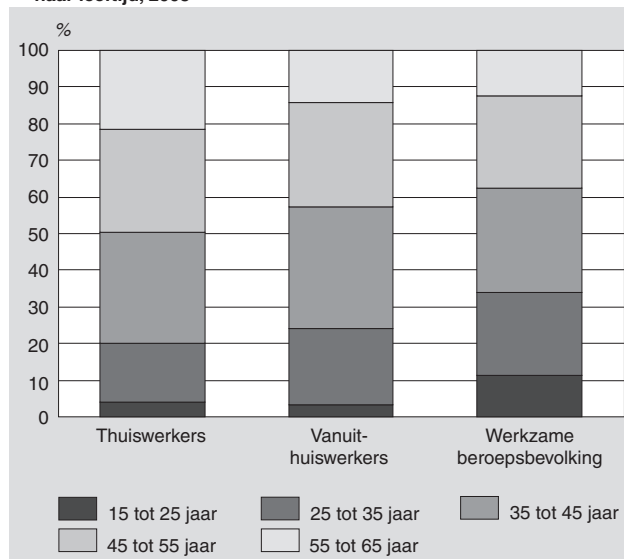

thuiswerkers was een vrouw. Onder de personen die vanuit huis werken zijn juist veel meer mannen. Ruim 72 procent van de vanuit-huiswerkers was een man. Het feit dat vrouwen oververtegenwoordigd waren bij de thuiswerkers en mannen bij de vanuit-huiswerkers verbaast niet echt gezien de beroepen toptien van de thuis- en vanuit-huiswerkers. Kinderverzorgende en schoonheidsspecialist zijn typische vrouwenberoepen, vertegenwoordiger is een mannenberoep. Daarnaast is het zo dat vrouwen vaker arbeid en zorg combineren dan mannen. Wanneer zij thuis werken, zijn zij in staat arbeid en zorg goed af te stemmen. Voor vrouwen zal de keus om thuis te werken daarom wellicht voortkomen vanuit een wens om te werken én voor de kinderen te zorgen. Voor mannen is het vanuit-huiswerken een aspect van het werk zelf.

3.2 Leeftijd

Thuiswerkers en vanuit-huiswerkers waren gemiddeld ouder dan de werkzame beroepsbevolking. Thuiswerkers waren gemiddeld 44 jaar, vanuit-huiswerkers 42 jaar. De gemiddelde leeftijd van de totale werkzame beroepsbevolking was 40 jaar in 2008. Vooral de leeftijdsopbouw van thuiswerkers verschilde sterk van de werkzame beroepsbevolking. Een vijfde van alle thuiswerkers was 55 tot 65 jaar oud. In de totale werkzame beroepsbevolking was dit een achtste. Onder de thuiswerkers waren bijna geen jongeren. Slechts 4 procent van de thuiswerkers was tussen 15 en 25 jaar oud (11 procent van alle werkenden). De vanuit-huiswerkers weken minder af van de totale werkzame beroepsbevolking. Toch waren ook onder hen weinig jongeren.

3. Thuiswerkers, vanuit-huiswerkers en werkzame beroepsbevolking naar leeftijd, 2008

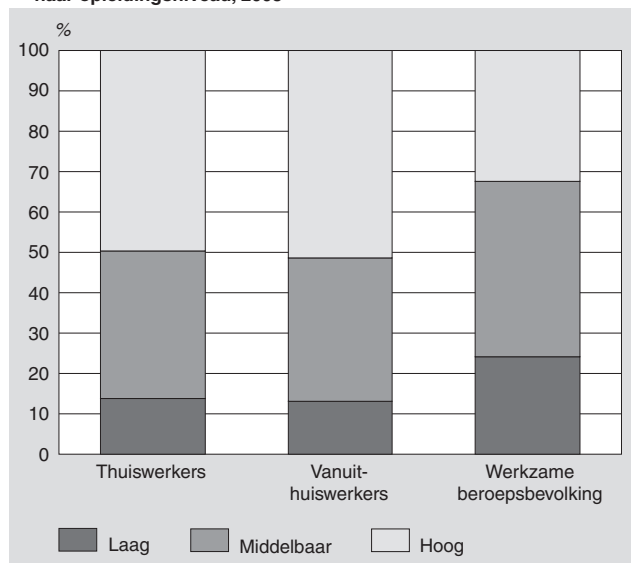

3.3 Opleidingsniveau

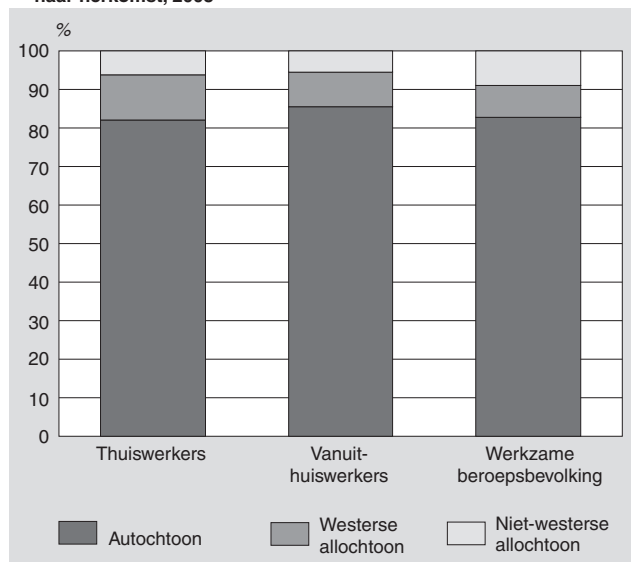
Thuiswerkers en vanuit-huiswerkers waren gemiddeld hoger opgeleid dan de werkzame beroepsbevolking. Van zowel thuiswerkers als vanuit-huiswerkers was de helft hoogopgeleid, tegenover iets minder dan een derde van alle werkenden. Ongeveer 13 procent van de thuiswerkers

en vanuit-huiswerkers was laagopgeleid (bijna een kwart van alle werkenden). Gezien de ondervertegenwoordiging van jongeren onder de thuis- en vanuit-huiswerkers, is een vergelijking van het opleidingsniveau van personen van 25 jaar en ouder mogelijk representatiever. Immers, jongeren hebben vaak nog een lager opleidingsniveau omdat ze het einde van hun school- of studiecarrière nog niet hebben bereikt. Dit leidt echter niet tot andere inzichten over de verschillen in het opleidingsniveau. Ook onder 25-plussers zijn thuiswerkers en vanuit-huiswerkers gemiddeld hoger opgeleid dan de totale werkzame beroepsbevolking.

4. Thuiswerkers, vanuit-huiswerkers en werkzame beroepsbevolking naar opleidingsniveau, 2008

5. Thuiswerkers, vanuit-huiswerkers en werkzame beroepsbevolking naar herkomst, 2008

3.4 Herkomst

Naar herkomst waren er nauwelijks verschillen tussen thuiswerkers, vanuit-huiswerkers en de totale werkzame beroepsbevolking. Het aandeel westerse allochtonen was met 12 procent het grootst bij thuiswerkers. Bij vanuit-huis-

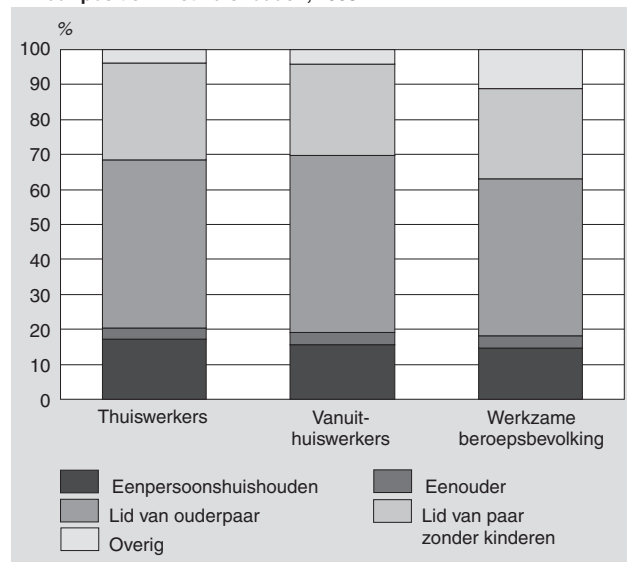
werkers en alle werkenden was dit 9 en 8 procent. Het aandeel niet-westerse allochtonen onder de thuis- en vanuit-huiswerkers was 6 procent, tegenover 9 procent bij de werkzame beroepsbevolking.

3.5 Positie in het huishouden

Eén van de voordelen van thuiswerken is dat mensen flexibeler kunnen werken en werk en privé beter kunnen afstemmen. Onder de thuis- en vanuit-huiswerkers waren dan ook iets meer paren met kinderen dan onder alle werkenden. Van alle werkenden behoorde 45 procent tot een ouderpaar. Voor de thuiswerkers was dit ruim 48 procent, voor de vanuit-huiswerkers 51 procent. Ook waren onder de thuis- en vanuit-huiswerkers vaker eenpersoonshuishoudens en huishoudens van paren zonder kinderen. Hoewel deze personen werk niet hoeven te combineren met de zorg voor kinderen, hebben ze wel de beschikking over een rustige werkplek thuis. Andere huishoudentypen, zoals thuiswonende kinderen of andere inwonende personen, kwamen bij thuis- en vanuit-huiswerkers minder vaak voor.

Voor een beter inzicht in de relatie tussen thuiswerken of vanuit-huiswerken en de positie in het huishouden, is de groep personen tussen 25 en 45 jaar interessant. Vooral bij thuiswerkers neemt dan het aandeel ouders toe. Op deze leeftijden was van de thuiswerkers 59 procent lid van een ouderpaar, van de vanuit-huiswerkers 53 procent en van de totale werkzame beroepsbevolking 51 procent. De aandelen van overige gezinsleden lagen op deze leeftijden voor alledrie groepen werkenden veel dichterbij elkaar.

6. Thuiswerkers, vanuit-huiswerkers en werkzame beroepsbevolking naar positie in het huishouden, 2008

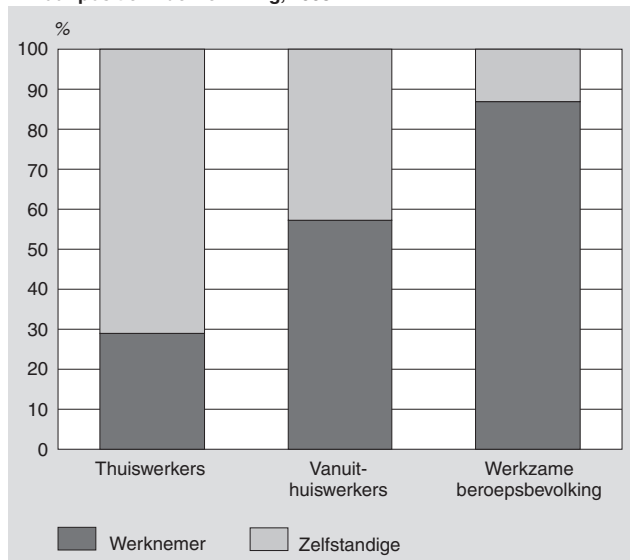

4. Kenmerken van de werkkring

4.1 Positie werkkring

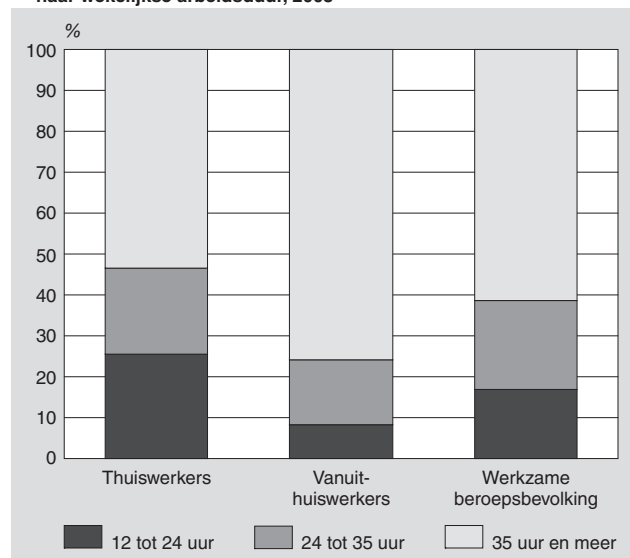
Thuiswerkers zijn voor het merendeel zelfstandigen. Maar liefst 71 procent van de thuiswerkers was eigen baas. Ter

7. Thuiswerkers, vanuit-huiswerkers en werkzame beroepsbevolking naar positie in de werkring, 2008

vergelijking, van de totale werkzame beroepsbevolking was 13 procent zelfstandige. Ook vanuit-huiswerkers waren vaker dan gemiddeld zelfstandigen (43 procent). Het merendeel van de vanuit-huiswerkers, 57 procent, werkte echter als werknemer. De werkgever bespaart in dat geval op de kosten van een werkplek, en betaalt slechts een vergoeding voor telefoon en internet.

8. Thuiswerkers, vanuit-huiswerkers en werkzame beroepsbevolking naar wekelijkse arbeidsduur, 2008

4.2 Arbeidsduur

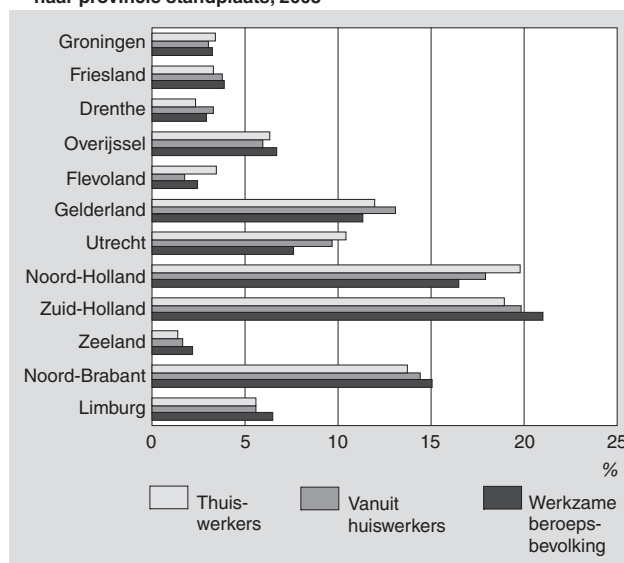
De besparing op reistijd is vooral interessant voor mensen die in deeltijd werken. Voor deeltijders weegt reistijd relatief zwaar ten opzichte van het aantal uren dat ze werken. Thuiswerkers hadden vaker dan gemiddeld een deeltijdbaan. Bijna 47 procent van hen werkte in deeltijd, 26 procent had een kleine deeltijdbaan (12 tot 24 uur per week), 21 procent een grote deeltijdbaan (24 tot 35 uur per week). Van de totale werkzame beroepsbevolking werkte 39 procent in deeltijd, waarvan 17 procent in kleine deeltijdbanen

en 22 procent in grote deeltijdbanen. Vanuit-huiswerkers werkten hoofdzakelijk voltijd. Ruim driekwart had een voltijdbaan (35 uur of meer per week). Kleine deeltijdbanen kwamen zeer weinig voor in deze groep. Opvallend was dat de relatie tussen thuiswerken en arbeidsduur verschilde voor mannen en vrouwen. Thuiswerkende vrouwen werkten iets vaker in voltijd dan de gemiddelde werkende vrouw. Bij mannen was dit juist omgekeerd. Wel hadden thuiswerkende mannen en vrouwen een sterkere voorkeur voor kleine deeltijdbanen.

4.3 Standplaats

Structureel thuiswerken kan een flinke reistijdbesparing opleveren. Dit is vooral relevant in gebieden waar de fileproblemen groot zijn. Ook kan er bespaard worden op het huren van een bedrijfsruimte. Thuiswerken gebeurde dan ook relatief iets vaker in provincies waar de filedruk hoog is en de kantoor- en bedrijfsruimten duur zijn, zoals in Noord-Holland en Utrecht. Inwoners van Zeeland en Drenthe werkten het minst vaak thuis. Ook de vanuit-huiswerkers woonden relatief vaker in Noord-Holland en Utrecht. Vertegenwoordigers en consultants die in het midden van het land wonen, kunnen vanuit die centrale ligging hun klanten beter bereiken.

9. Thuiswerkers, vanuit-huiswerkers en werkzame beroepsbevolking naar provincie standplaats, 2008

4.4. Thuis werken als bijbaan of kleine baan

In de EBB wordt niet alleen informatie verzameld over de hoofd baan van personen, maar ook over eventueel betaalde bijbanen. De totale werkzame beroepsbevolking bestond uit 7,4 miljoen personen in 2008. Hiervan hadden 519 duizend personen een betaalde bijbaan. Het structureel thuis uitvoeren van werkzaamheden werd relatief vaak gedaan in bijbanen. Het aantal thuiswerkers neemt met 66 duizend personen toe als ook naar de bijbanen wordt gekeken Dit brengt het totaal aantal thuiswerkers op 251 duizend. Het aantal vanuit-huiswerkers neemt met 51 duizend personen toe tot 631 duizend personen.¹⁾

Tot de werkzame beroepsbevolking behoren personen die ten minste 12 uur per week werken. In 2008 waren er 910 duizend personen die 11 uur per week of minder werkten, de kleine banen. Van hen waren 49 duizend personen thuiswerker en 40 duizend personen vanuit-huiswerker.

Technische toelichting

De gegevens over structureel thuis werken in dit artikel zijn afkomstig uit de Enquête beroepsbevolking (EBB). De EBB is een steekproefonderzoek onder personen die in Nederland wonen, met uitzondering van personen in inrichtingen, instellingen en tehuizen (institutionele bevolking). Voor de EBB wordt elk jaar een steekproef getrokken van ongeveer 1 procent van de Nederlandse bevolking.

De gegevens over thuis werken worden verzameld voor Eurostat, het Europees statistisch bureau. Eurostat verlangt van de lidstaten gegevens over het aantal personen dat structureel thuis werkzaamheden uitvoert. Om de internationale vergelijkbaarheid te garanderen, moeten de lidstaten zich aan een aantal richtlijnen houden bij het meten van thuis werken. Deze richtlijnen hebben betrekking op de intensiteit en de locatie van het werk dat thuis wordt uitgevoerd. Het werk moet in hoge mate en niet incidenteel thuis plaatsvinden. Voor de locatie van het werk wordt onderscheid gemaakt in werk dat thuis wordt uitgevoerd of op andere plekken, waarbij de eigen woning als basis dient. Personen die werken op een plek die een apart onderdeel van het huis vormt, zoals een dokterspraktijk of landbouwgrond, worden niet tot de thuiswerkers gerekend.

De informatie over structureel thuis werken werd tot 2008 vastgesteld in de module Woon-werkverkeer. De vragen zijn gesteld aan iedereen die betaald werk had en voor alle werkkringen. De vraagstelling was als volgt:

Gaat u in deze werkkring doorgaans naar een vast werkadres om te werken?

1. Ja
2. Nee
3. Niet van toepassing, werkt op woonadres

Als personen aangaven dat ze niet naar een vast werkadres gingen om te werken, werd er gevraagd:

Heeft u dan één adres waar u gewoonlijk naar toe gaat om van daaruit te gaan werken?

1. Ja
2. Nee

Als personen deze vraag met nee beantwoordden, werd gevraagd:

Werkt u misschien het merendeel van uw werktijd thuis?

1. Ja
2. Nee

Personen die bij de eerste vraag antwoordden dat ze op het thuisadres werkten en personen die bij de laatste vraag antwoordden dat ze het merendeel van de tijd thuis werkten,

werden tot de personen die thuis werken gerekend. De gegevens over structureel thuis werken die werden verkregen met deze vraagstelling voldeden echter niet aan de richtlijnen van Eurostat. Boeren of tandartsen met een praktijk aan huis bijvoorbeeld werden vaak ten onrechte tot de personen gerekend die thuis werkzaamheden uitvoeren. Daarnaast konden mensen die werken met de eigen woning als basis vaak niet getraceerd worden. Vanaf 2008 is daarom de vraagstelling rondom structureel thuis werken gewijzigd.

De vraagstelling is sindsdien als volgt:

Waar werkt u in deze werkkring doorgaans? Is dat:

1. Op uw woonadres
2. Op een ander vast adres
3. Of op verschillende plaatsen?

Als personen aangeven dat ze op het woonadres werken, wordt er gevraagd:

Is dat dan:

1. In de woning zelf
2. Of in een apart gedeelte van het gebouw of elders op het grondstuk, bijvoorbeeld praktijkruimte?

Als personen aangeven dat ze op verschillende plaatsen werken, wordt er gevraagd:

Gaat u doorgaans rechtstreeks van uw woonadres naar die verschillende plaatsen of gaat u eerst naar een ander adres om van daar uit naar die verschillende plaatsen te gaan?

1. Rechtstreeks vanuit woonadres
2. Eerst naar ander adres

Als personen op deze vraag antwoorden dat ze rechtstreeks vanuit het woonadres gaan, wordt gevraagd:

Verricht u doorgaans ook thuis werkzaamheden voor deze werkkring?

1. Ja, verricht doorgaans ook thuis werkzaamheden
2. Nee, verricht doorgaans thuis geen werkzaamheden

Op basis van deze vraagstelling worden als eerste personen die aangeven op het woonadres in de woning zelf te werken tot de personen die thuis werken gerekend. Daarnaast worden personen die aangeven rechtstreeks vanuit het woonadres naar verschillende plekken te gaan en die tevens thuis werkzaamheden verrichten, tot deze groep gerekend. De vraagstelling sluit op deze manier beter aan op de richtlijnen van Eurostat.

Tevens zijn de gegevens over structureel thuis en vanuit huis werken in Nederland nu beter vergelijkbaar met de gegevens in andere Europese lidstaten.

De gegevens over structureel thuis werken werden tot nog toe alleen gebruikt voor internationale doeleinden. Eurostat definieert personen die structureel thuis werken als personen die in de eigen woning werken én personen die de eigen woning als basis gebruiken.

Deze twee groepen vormen samen de groep thuiswerkers. Deze twee groepen verschillen inhoudelijk veel van elkaar. Daarom worden ze hier apart beschreven. De eerste groep zijn de thuiswerkers, de tweede groep de vanuit-huiswerkers.

Literatuur

Centraal Plan Bureau (2008). *Een analyse van de groei van de formele kinderopvang in het recente verleden en in de nabije toekomst*. CPB: interne notitie

Noot in de tekst

¹⁾ Deze aantallen bevatten geen dubbeltellingen. Iemand die in meer dan één werkring thuiswerkt, is slechts eenmaal geteld. Hetzelfde geldt voor de vanuit-huiswerkers.